
Svensk industri i den globala ekonomin

SVENSK INDUSTRI I DEN GLOBALA EKONOMIN

Stockholm 2023

© Arena Idé, Daniel Lind och Erica Sjölander

En rapport publicerad i Ekonomisk Debatt 1/2023 (årgång 51)

Rapporten kan laddas ner från www.arenaide.se/rapporter

Förord

Den här rapporten består av en artikel författad av Daniel Lind och Erica Sjölander, forskningsledare för Facken inom industrins produktivitetskommission respektive chef på Facken inom industrins kansli, som i början av detta år publicerades i tidskriften Ekonomisk Debatt.

Artikeln syftar till att med ny statistik och med nya metoder bättre beskriva och förstå svensk industris konkurrenskraft och hur den har utvecklats sedan mitten av 1990-talet. Behovet av detta nya angreppssätt drivs av den intensifierade globaliseringen – med framväxten av Kina som världens fabrik som primus motor – och en ökad nationell specialisering av industrins produktion.

Om du läser den här rapporten kommer du därför att lära dig mer om hur internationell konkurrenskraft bör mätas och förstås i en tid som domineras av en globaliserad industriproduktion och ett allt viktigare samspel med underleverantörer och kunder. Dessutom kommer du att få en ny bild av svensk industris konkurrenskraft och hur den intensifierade handeln med Kina har påverkat svensk ekonomi.

Publiceringen av den här rapporten har godkänts av redaktörerna för Ekonomisk Debatt.

Stockholm, 2023-09-14

HÅKAN A BENGTTSSON
VD, Arenagruppen
hakan.bengtsson@arenagruppen.se

Svensk industri i den globala ekonomin

I artikeln analyseras svensk industris konkurrenskraft med unik statistik som tar hänsyn till exportens innehåll av komponenter som tillverkats i andra länder. Perioden sedan 1990-talet har präglats av intensifierad globalisering och framväxten av Kina som världens fabrik. Svensk konkurrenskraft har under denna tid utvecklats i linje med jämförbara länder. Kinas världsmarknadsandel växte med mer än 600 procent till 27 procent. Ändå är Sveriges handelsbalans med Kina positiv: svenska löner och vinster inbäddade i Kinas import av svenska insatsprodukter överstiger värdet av kinesiska löner och vinster inbäddade i Sveriges import av kinesiska insatsprodukter.

Under de senaste decennierna har den globala ekonomin – med Kina som *primus motor* – förändrats i grunden,¹ främst därför att industriföretagen har förändrat sin produktion. Teknologiska landvinningar och politiska reformer har snabbt ökat företagets möjligheter att sprida olika delar av sin produktion till olika länder. Detta har resulterat i en växande världshandel, inte minst med insatsprodukter.²

Globaliseringen tog ordentlig fart under 1990-talet och kulminerade under en period som inleddes med Kinas WTO-medlemskap år 2001 och slutade vid finanskrisen 2008. Därefter har den politiska oron tilltagit samtidigt som en diskussion har startat om att globaliseringens ekonomiska drivkrafter möjligen är på väg att ebba ut. Den politiska oron har tagit sig uttryck i handelspolitiska konflikter och ökad protektionism, inte minst i spåren av Donald Trumps presidentskap i USA. De globala värdekedjornas sårbarhet blottades i samband med finanskrisen och strax därefter med kärnkraftsolyckan i Fukushima. Konsekvenserna av coronapandemin och Rysslands invasion av Ukraina drar i samma riktning. Lägg till detta oron över de långväga transporternas inverkan på CO₂-utsläppen, ett ökat behov av västlig självförsörjning i en geopolitiskt osäker tid samt högre löner och kapitalintensitet i tillväxtländerna. Stabilitet och långsiktighet tycks i dag väga tyngre än tidigare. Återflytt av produktion har blivit en företeelse som diskuteras alltmer.

Globaliseringen är således under omprövning och det är så klart omöj-

¹ För översikter av den här utvecklingen, se t ex Baldwin (2016, 2017, 2019), Ponte m fl (2019), WTO (2019, 2021) och Världsbanken (2020). För utvecklingen i Kina, se t ex Redding (2020) och Autor m fl (2021).

² Med insatsprodukt avses en vara eller tjänst som är en del av en pågående produktionsprocess. När produktionsprocessen är avslutad blir det en slutprodukt som konsumeras av hushåll, företag eller offentlig sektor.

DANIEL LIND OCH ERICA SJÖLANDER

Daniel Lind är forskningsledare för Fack- en inom industrins Produktivitetskommission.
daniel.lind@arenagruppen.se

Erica Sjölander är kanslichef på Facken inom industrins kansli.
erica.sjolander@fikansli.se

ligt att säga något definitivt om vad som i framtiden kommer att väga tyngst i vågskålarna. Men för att diskussionen om svensk industris konkurrenskraft och framtid i den globala ekonomin ska bli så informativ och balanserad som möjligt krävs ett relevant kunskapsunderlag. Den här artikeln syftar till att bidra med ett sådant. Det gör vi genom att för första gången analysera svensk och global industri med hjälp av en ny databas utvecklad av OECD och WTO. Vi söker svaren på följande övergripande frågor: (1) Hur har världsekonomens struktur förändrats sedan 1990-talet? (2) Hur dominerande är Kina i den globala ekonomin och hur har Kinas ställning utvecklats efter finanskrisen? (3) Hur har svensk industris konkurrenskraft utvecklats sedan 1990-talet i förhållande till jämförbara länder? (4) Hur beroende av västvärlden och Sverige är Kinas industri och hur beroende av Kina är västvärldens och Sveriges industri?

1. Globaliseringen kräver ny statistik

I samma takt som globaliseringen har intensifierats, har behovet av ny statistik för att beskriva och förstå den ökat (OECD 2021). Det finns främst två brister i befintlig handelsstatistik. För det första baseras den på bruttovärden. Det betyder att försäljningsvärdet av en ännu inte färdigställd produkt adderas varje gång den passerar en landsgräns. Ju fler landgränser som passeras, desto större blir därför glappet mellan bruttovärdet och det förädlingsvärde – motsvarande löner och vinster – som krävs för att slutproducera produkten. Dessutom antas i handelsstatistiken att en produkt härrör från det land där den slutproduceras.

Ett klassiskt exempel är Kinas export av smartphones (Xing 2019). Ofta slutproduceras dessa i Kina, men endast några procent av den förädling som krävs för att slutproducera telefonen görs i landet. Den övervägande delen av produktens totala förädlingsvärde ligger i stället inbäddat i de insatsprodukter som Kina importerar för att slutföra produktionsprocessen. Med det konventionella synsättet betraktas därmed Kina som en världsledande producent av smartphones, när landet i realiteten endast bidrar med några procent till den förädling som krävs för att producera telefonen.

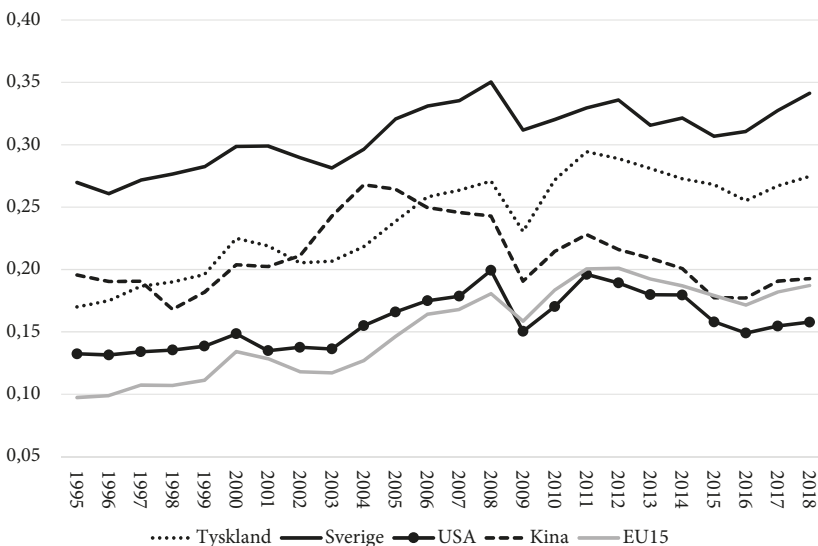
Akademiskt verksamma ekonomer och ledande globala institutioner har, i syfte att åtgärda den konventionella statistikens brister, under det senaste decenniet utvecklat nya databaser som fokuserar på förädlingsvärdet och som beaktar samspelet mellan industrin och övriga delar av ekonomin. Fokus har därmed skiftat från enskilda länder och branscher, till förädlingen inom industrins nationella och globala produktionsprocesser. Dessa databaser skapas genom att kombinera detaljerad statistik över internationell handel med nationella *input-output*-tabeller. Den här kombinationen möjliggör, via *input-output*-metodens fokus på insatshandeln inom och mellan länder, just analyser av hur beroende t ex svensk industriproduktion är av kinesiska insatsprodukter i allmänhet, men också från vilka delar av kinesisk ekonomi som de levereras. I den här artikeln använder vi oss av den

databas som OECD och WTO nyligen har offentliggjort och som täcker perioden 1995–2018.³ Databasen inkluderar 66 länder och 45 branscher per land, varav 17 tillhör (tillverknings-)industrin.

2. Industriproduktionens globalisering

Importens betydelse för exporten

I takt med att den nya typen av statistik har börjat användas, har också mängden tillämpningar ökat snabbt. Exempelvis går det att identifiera hur mycket utländska löner och vinster som krävs för att slutproducera ett lands industriprodukt. I figur 1 presenteras denna importerade förädling som en andel av värdet på industrins bruttoexport (insatsprodukter + slutprodukter). Av figuren framgår att användningen av importerade insatsprodukter i västvärldens industriproduktion ökade mellan 1995 och finanskrisen 2008. Därefter är bilden mindre entydig; vi ser en minskad importanvändning i USA och en något så när oförändrad användning i övriga västländer. För Kina är utvecklingen i stället formad som ett inverterat U: andelen utländsk förädling ökade mycket snabbt under den senare delen av 1900-talet, men minskade lika snabbt ett decennium senare. Kinas industri är alltså inte mer globaliserad i termer av importerade förädlingsvärden i dag än vad den var i mitten av 1990-talet. Användningen av inhemska insatser har i stället ökat markant sedan 2004. I förhållande till EU15, Tyskland och Sverige är skillnaden slående.

Figur 1
Utländska förädlingsvärden (import av alla typer av insatsprodukter, inklusive tjänster) som andel av bruttoexporten, 1995–2018

Källa: OECD och egna beräkningar.

³ <https://www.oecd.org/sti/ind/measuring-trade-in-value-added.htm>. Se även <https://dx.doi.org/10.1787/58aa22b1-en>.

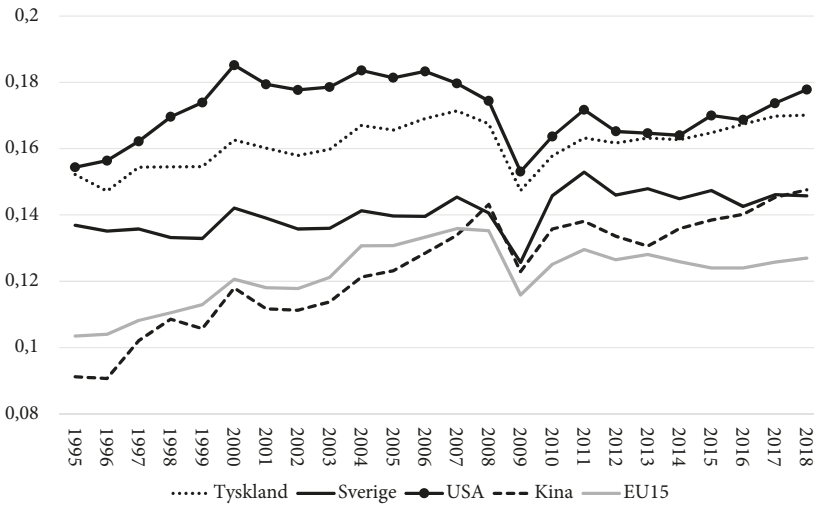
Utan att här presentera en mer detaljerad statistik, visar vår analys att andelen utländsk förädling i svensk industriproduktion ökade under perioden 1995–2018 i samtliga (17) delbranscher förutom för koks och petroleum, vilket är en del av svensk industri som det ofta är särskilt svårt att få grepp om i statistiken. Efter finanskrisen, under åren 2008–18, är bilden en annan: i tolv delbranscher minskade användningen av importerade insatsvaror, i många fall dock i begränsad omfattning. Textil- och läkemedel är den enda som ökar sin användning av importerade insatsvaror både före och efter finanskrisen. Till de delbranscher som var mest globaliserade år 2018 hör motorfordon, gummi och plast, elektrisk utrustning samt metallvaror. I andra änden hittar vi bl a pappers-, livsmedels-, textil- samt träindustri.

Förädling inbäddad i andra länders export

I föregående avsnitt utgick analysen från ett uppströmsperspektiv: hur industrin i ett land importerar (köper) insatsprodukter för att kunna producera den efterfrågan som finns. En lika viktig utgångspunkt när det gäller att förstå den globala ekonomins funktionssätt och Sveriges roll i den är ett nedströmsperspektiv: hur ett land exporterar (säljer) sina insatsprodukter till andra länder med syfte att bidra till att möta deras efterfrågan på slutprodukter.

Figur 2 visar ländernas inbäddade förädlingsvärden i andra länders bruttoexport av industriprodukter som andel av det insatsproduktexporterande landets bruttoexport. I figuren ser vi att svensk industris roll som komponentleverantör till den globala industriproduktionen har varit förhållandevis konstant under det senaste kvartsseket. Efter finanskrisen tycks det dock som om insatsproduktexportens andel av bruttoexporten har ökat något. Kvalitativt sett liknar detta mönstret för övriga västländer sedan mitten av 1990-talet, om än med en snabbare ökning av andelen insatsproduktleveranser före finanskrisen och en något svagare utveckling efter densamma.

Den här långsamma men trendmässiga ökningen av exporterade insatsprodukter som andel av bruttoexporten är ett utslag av den intensifierade globaliseringen av världens industriproduktion sedan 1990-talet. Detta blir extra tydligt när vi ser på grafen för Kina. Den visar att leveranser av insatsprodukter som andel av Kinas industriexport ökade mycket snabbt – med närmare 60 procent – mellan mitten av 1990-talet och fram till finanskrisen. Efter den initiala nedgången därefter, vilken är likartad i alla länder, har andelen av Kinas industriexport som består av insatsprodukter successivt ökat igen och har under de allra senaste åren t o m legat något högre än nivån vid ingången till finanskrisen. Kinas export av insatsprodukter ligger i dag på samma nivå som Sveriges, men lägre än i USA och Tyskland, och högre än i EU15. Framväxten av Kina som världens fabrik har således resulterat i att andelen insatsprodukter av landets industriproduktion har ökat markant. Vi verkar ännu inte kunna se något slut på den utvecklingen.

Figur 2

Export av förädlingsvärden (insatsexport) som andel av bruttoexporten, 1995–2018

Källa: OECD och egna beräkningar.

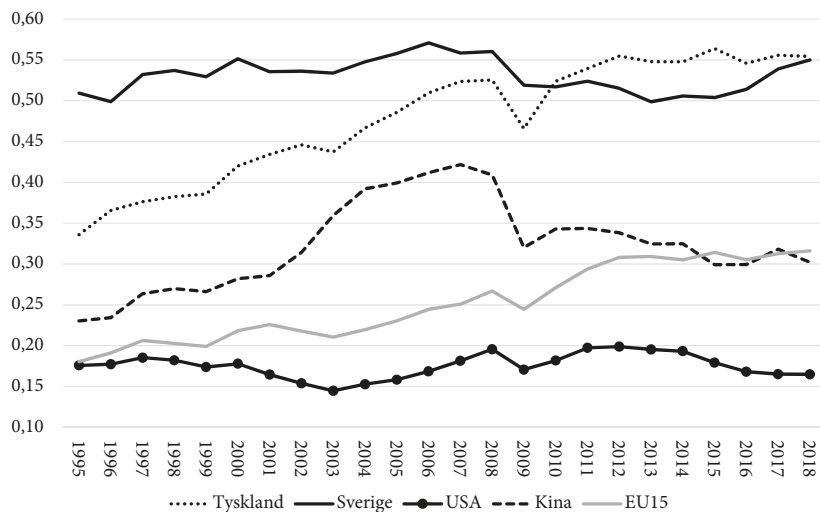
Vidareexport av insatsimport

En ytterligare aspekt av globaliseringen och den ökade handeln med industrirelaterade insatsprodukter är, som nämndes i inledningen, att handeln med insatsprodukter involverar fler länder än tidigare, vilket innebär att fler landgränser passeras. Det är detta som i litteraturen ofta kallas för fram- och-tillbakahandel och som inneburit att värdet av att basera analyser på bruttovärden har minskat. För att illustrera den här typen av handel – då köpare av en importerad insatsprodukt, efter viss vidareförädling, blir säljare av samma insatsprodukt – presenteras i figur 3 andelen av insatsvaruimporten som efter inhemsk bearbetning exporteras för fortsatt förädling i något annat land. Som framgår av figuren är en slutsats att svensk industri, som verkar i ett litet och högteknologiskt land, är djupt involverad i de globala värdekedjorna genom omfattande vidareexport av insatsprodukter. Svensk vidareexport av sådana produkter har således legat på en stabilt hög nivå om 50–55 procent av den totala insatsproduktimporten sedan mitten av 1990-talet.

För Tyskland ser vi en helt annan utveckling. I detta fall har vidareexportens andel ökat från drygt 30 till drygt 50 procent. Det är inte bara framväxten av Kina som världens fabrik som förklarar detta, utan kanske ännu viktigare är att öppnandet av Östeuropa har resulterat i en snabb ökning av landets återexport av importerade insatsprodukter. Tysk industri har sedan murens fall på ett helt nytt sätt sammanflätats med den industriproduktion som bedrivs i Östeuropa. Med denna indikator är tysk och svensk industriproduktion numera lika involverade i det globala produktionssystemet.

Värt att särskilt nämna är självklart även Kinas mycket snabba tillväxt i vidareexporten under perioden fram till finanskrisen – och då särskilt i samband med och efter landets WTO-medlemskap år 2001. Detta ger både en

Figur 3
Export av importerade insatsprodukter som andel av total insatsproduktimport 1995–2018

Källa: OECD och egna beräkningar.

indikation om detta medlemskaps betydelse och visar hur Kina växte fram som världens fabrik: en snabb ökning av importen av insatsprodukter som vidareförädlades i landet, för att i nästa steg exporteras för fortsatt förädling i något annat land. Den här processen fortgick fram till finanskrisen. Därefter har den negativa trenden fortsatt, om än i långsammare takt.

Utifrån detta är det svårt att dra någon annan slutsats än att det globala produktionssystemets funktionssätt tycks ha förändrats efter finanskrisen i så måtto att fram-och-tillbakahandeln med världens fabrik varaktigt har fallit tillbaka. Detta ger stöd för tesen att finanskrisen – och efterföljande förändringar av ekonomi och politik – drev fram en ökad riskaversion och ett skifte i västvärldens insatsprodukthandel i riktning mot ”tryggare hamnar”. Notera, avslutningsvis, att minskningen av Kinas importberoende enligt figur 1 föregår krympningen av fram-och-tillbakahandeln med några år. Möjligen pekar dessa båda förändringar mot andra primära drivkrafter: den förra ett resultat av en beslutad kinesisk strategi, den senare en konsekvens av den osäkerhet som finanskrisen skapade. Bakom den här utvecklingen har, efter finanskrisen, sammansättningen av Kinas industriexport fortsatt att röra sig i riktning mot en ökad andel insatsprodukter.

3. Industrins konkurrenskraft

I avsnitt 2 beskrevs och förstods industriproduktionens globalisering genom att relatera det enskilda landets utveckling i förhållande till sig själv: hur utrikeshandeln med insatsprodukter har utvecklats i förhållande till andra nationella variabler, så som bruttoexportens utveckling. Ett annat sätt att beskriva och förstå industriproduktionens globalisering är att i stället relatera olika länders och branschers bidrag till den förädling som

krävs för att slutproducera världens efterfrågan på industriprodukter. Det är infallsvinkeln i den forskning som använder den nya statistiken för att bättre förstå hur konkurrenskraften utvecklas för olika länder och branscher (Timmer m fl 2014).

I figur 4 besvaras därför denna fråga: Av den förädling som genereras i någon bransch i något land för att möta världens efterfrågan på industriprodukter, hur stor andel genereras av den efterfrågan som möts av slutproduktion i landet x? Det övergripande mönster som visas i figuren är, föga förvånande, västvärldens förlorade marknadsandelar och tillväxtländernas motsatta utveckling, här illustrerat av Kina. I mitten av 1990-talet uppgick EU15:s andel av världens industrirelaterade förädling till drygt 28 procent. Det betyder att närmare 30 procent av det industrirelaterade förädlingsvärde som krävs för att möta världens efterfrågan på industriprodukter kan härledas till industriprodukter som slutproducerades inom EU15. Ett kvartssekel senare hade den andelen minskat till under 18 procent. Kinas andel uppgick år 1995 till 3,7 procent och år 2018 till 27 procent.⁴

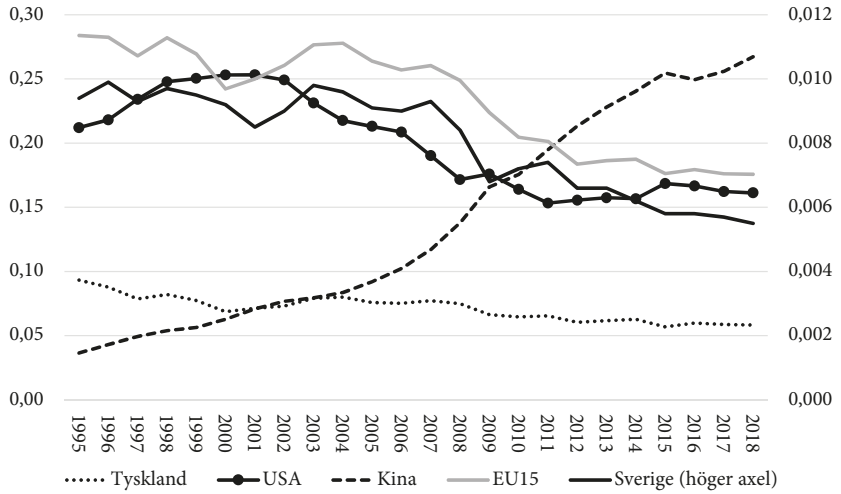
Framväxten av Kina som världens fabrik, så som den illustreras i figur 4, innebär att landet under åren efter finanskrisen passerade USA som världens största industrination. Därefter har skillnaden mellan länderna successivt ökat: Kinas världsmarknadsandel är 2018 närmare 70 procent större än USA:s. Och detta har skett trots att USA har utvecklats relativt bättre än EU15, Tyskland och Sverige efter finanskrisen (flackare kurva). Tysklands och Sveriges andel av världens totala industrirelaterade förädlingsvärde har sedan mitten av 1990-talet utvecklats i linje med EU15. Däremot skiljer sig tidsprofilen åt. För Sveriges och EU15:s del var utvecklingen relativt mer gynnsam under perioden 1995–2008.

I nivåtermer är det värt att notera att Sveriges andel av världens totala industrirelaterade förädlingsvärde år 1995 uppgick till drygt 0,9 procent och att den 25 år senare uppgick till drygt 0,5 procent. Det betyder att närmare 99,5 procent av världens industrirelaterade förädlingsvärde kan härledas till andra länders slutliga efterfrågan på industriprodukter än Sveriges. Vi vill, med rätta, se oss som en världsledande industrination, men i ett globalt sammanhang är vi inte mycket mer än en droppe i havet. Det positiva med detta är att marknadspotentialen är enorm.

Avslutningsvis bör det nämnas att figur 4 inte ger något stöd för tesen att Kinas ställning som världens fabrik har försvagats efter finanskrisen 2008. Tvärtom. Trenden håller i sig, om än något svagare de allra senaste åren. Den ekonomiska och politiska osäkerhet som har vuxit sig allt starkare det senaste decenniet har således inte slagit igenom i en krympande kinesisk världsmarknadsandel. Hur kan det komma sig? Svaret kan antydas i figur 1 och 2: en politiskt framdriven ökad inhemsk förädling i sin industriproduktion och en fortsatt ökning av insatsernas andel av industrins bruttoexport.

⁴ Med hänsyn tagen till Kinas fortfarande relativt låga produktivitetsnivå, uppgår Kinas andel av världens industrirelaterade sysselsättning till ungefär en tredjedel.

Figur 4
Andel av världens
industrirelaterade
förädling (konkur-
renskraft), 1995–2018

Källa: OECD och egna beräkningar.

4. Bilateral insatshandel med Kina

Andel av industrins export

Figur 1 gav vid handen att användningen av importerade insatsprodukter i Kinas industriproduktion har minskat sedan mitten av 2000-talet. Detta är för perioden ett ovanligt mönster och frågan är hur Kinas bilaterala insatsproduktshandel med Sverige och övriga länder i figur 1 och 2 har utvecklats det senaste kvartsseklet. Den frågan besvaras av tabell 1. Av den framgår att den kinesiska industrins användning av insatser importerade från någon del av svensk ekonomi – mätt som andelen av den totala förädling som krävs för att producera Kinas industriexport – är mycket låg och har minskat med närmare 60 procent det senaste kvartsseklet. Den här andelen har även minskat för EU15 och USA sedan mitten av 1990-talet, om än i betydligt långsammare takt. Tyskland utgör undantaget, med en svagt positiv utveckling av andelen.

När det gäller västländernas användning av kinesiska insatser framgår det av den nedre delen av tabell 1 att andelen har ökat närmast explosionsartat, om än från låga nivåer. För svensk industris del ökade användningen med mer än 950 procent mellan 1995 och 2018 och för Tyskland med över tusen procent.

De två sista kolumnerna i tabellen åskådliggör framför allt två saker. Vi ser, för det första, att användningen av kinesiska insatsprodukter ökade i västländerna – med Sverige som undantag – under perioden 1995–2008, men att det motsatta gäller efter finanskrisen. Efter finanskrisen har således användningen av västerländska insatsprodukter minskat inom kinesisk industri. För det andra ser vi att västländernas användning av kinesiska insatsprodukter har fortsatt att öka efter finanskrisen, om än i en avsevärt

Tabell 1
Industrins insatspro-
dukthandel mellan
västvärlden och Kina

	Nivå (andel i %)			Förändring av nivå (%)		
	1995	2008	2018	1995– 2018	1995– 2008	2008– 18
Sveriges andel av Kinas bruttoexport	0,2	0,1	0,1	- 57,5	- 30,8	- 38,5
USA:s andel av Kinas bruttoexport	2,3	2,5	1,9	- 19,5	8,8	- 26,0
EU15:s andel av Kinas bruttoexport	2,8	3,4	2,5	- 12,3	21,3	- 27,7
Tysklands andel av Kinas bruttoexport	0,8	1,2	0,9	5,4	50,8	- 30,1
Kinas andel av Sveriges bruttoexport	0,1	0,8	1,5	954,2	496,1	76,8
Kinas andel av USA:s bruttoexport	0,3	2,0	2,4	664,0	537,5	19,8
Kinas andel av EU15:s bruttoexport	0,2	1,4	2,1	904,7	562,6	51,6
Kinas andel av Tysklands bruttoexport	0,2	1,3	2,1	1 040,7	608,5	61,0

Källa: OECD och egna beräkningar.

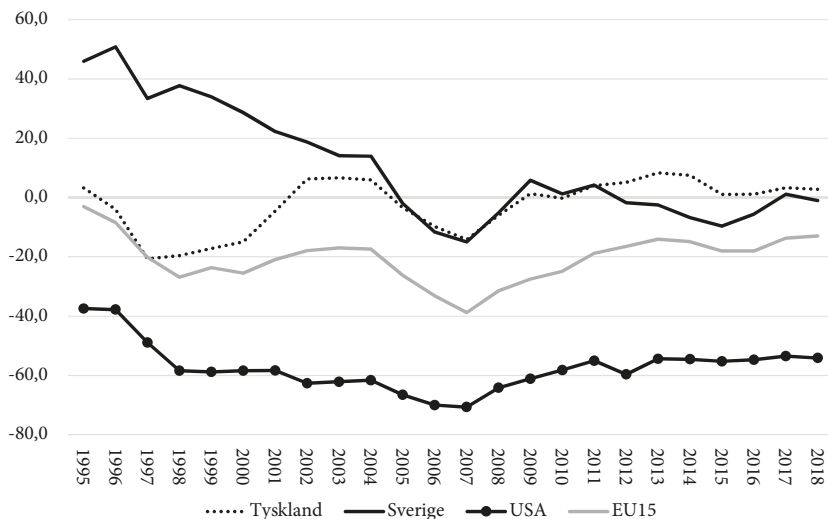
långsammare takt. Detta förstärker den tidigare identifierade bilden, att Kinas roll som världens fabrik i termer av insatsproduktleverantör har fortsatt att stärkas efter finanskrisen samtidigt som Kina i allt mindre utsträckning använder sig av västerländska insatsprodukter i sin industriproduktion.

Handelsbalans i termer av förädlingsvärden

I närmast föregående avsnitt relaterades de västerländska förädlingsvärden som finns inbäddade i Kinas export av industriprodukter med de kinesiska förädlingsvärden som finns inbäddade i västvärldens dito. En annat angreppssätt är att relatera de västerländska förädlingsvärden som finns inbäddade i Kinas industriproduktion till de kinesiska förädlingsvärden som finns inbäddade i västvärldens industriproduktion. På detta sätt skapas en handelsbalans i termer av förädlingsvärden, som även beaktar den förädling som genereras i andra delar av svensk (kinesisk) ekonomi än industrin och som krävs för att Kina (Sverige) ska kunna producera sina industriprodukter. Om västvärldens förädling inbäddad i Kinas industriproduktion överstiger Kinas förädling inbäddad i västvärldens industriproduktion ger det detta således en positiv handelsbalans.

Det första att notera av figur 5 är USA:s stora handelsunderskott med Kina, som ökade fram till finanskrisen men som minskat något därefter. I nivåtermer tycks det som om detta underskott har fastnat runt närmare 60 procent det senaste decenniet. Även om detta är mindre än vad som skulle vara fallet om fokus hade legat på bruttovärden är underskottet minst sagt betydande (Brookings 2019). I andra änden av spektret hittar vi Sverige, med en handelsbalans som i genomsnitt har varit positiv sedan mitten av 1990-talet, men som snabbt minskade fram till finanskrisen. Därefter har

Figur 5
Industrins handelsbalans i termer av förädlingsvärden mellan västvärlden och Kina, 1995–2018

Källa: OECD och egna beräkningar.

utvecklingen varit mindre dramatisk, med ett genomsnittligt handelsunderskott för Sveriges del, om än begränsat och med flera år av överskott.⁵ För Tysklands del tycks framväxten av Kina som världens fabrik inte ha lett till några stora kast i förädlingsvärdebalansen med Kina. Sedan den andra hälften av 1990-talet är trenden, om något, svagt positiv. Utvecklingen för EU15 liknar USA:s, men på en betydligt lägre nivå av underskott.

Utän att gå in på några detaljer är det tre svenska delbranscher som år 2018 uppvisade de största handelsöverskotten med Kina i termer av förädlingsvärden. Det var läkemedel (81 procent), motorfordon (55 procent) och papper (45 procent). Störst underskott hittar vi i textil (-74 procent), annan industri (-68 procent) samt gummi och plast (-65 procent).

5. Avslutning

Med den nya statistik som har utvecklats under det senaste decenniet är det möjligt att etablera en mer verklighetsbaserad – och därmed mer trovärdig – bild av den globala ekonomins strukturomvandling, Kinas roll som världens fabrik och svensk industris konkurrenskraft. Mellan mitten av 1990-talet och finanskrisen 2008 var globaliseringsprocessen snabb, i termer av en ökad användning av importerade insatsprodukter i världens industriproduktion. Därefter har globaliseringen, efter finanskrisens mer omedelbara effekter, återgått till ungefär samma nivå i västvärlden samtidigt som den har fallit tillbaka i Kina.

⁵ Om vi exkluderar den förädling som genereras längs industrins underleverantörsled hade Sveriges underskott varit större och mer varaktigt efter finanskrisen. Om vi, å andra sidan, vidgar perspektivet och tittar på den svenska förädling som finns inbäddad i produktionen av efterfrågan i hela den kinesiska ekonomin (och Kinas motsvarande i Sverige), då har Sveriges överskott varit betydande under hela perioden sedan 1995, med åren 2006–07 som undantag.

Det här ökade beroendet av inhemska insatsprodukter har bidragit till att Kinas andel av världens totala industrirelaterade förädlingsvärde har fortsatt att öka i samma takt efter som före finanskrisen. Den fundamentala förändring av fördelningen över världen av det industrirelaterade förädlingsvärdet som detta är ett uttryck för, innebär att Kina i dag otvetydigt är världens största industrination, närmare 70 procent större än USA. För svensk del är den övergripande bilden att andelen av världens industrirelaterade förädlingsvärde har minskat sedan mitten av 1990-talet. Fram till 2008 var utvecklingen stabil, men finanskrisen påverkade Sveriges industrirelaterade produktion hårt: med närmare en halverad världsmarknadsandel mellan åren 2008–18. Svensk industris förlorade världsmarknadsandel ligger sedan 1990-talet i linje med jämförbara länder.

Avslutningsvis visar vår analys att framväxten av Kina som världens fabrik sedan mitten 1990-talet inte har resulterat i något varaktigt svenskt handelsunderskott med Kina i termer av industrirelaterade förädlingsvärden. Det som har hänt sedan 1990-talet är att ett betydande svenskt överskott i början av perioden har förbytts i ett litet underskott efter finanskrisen. Under det senaste kvartsskedet har således de svenska lönerna och vinsterna inbäddade i kinesisk industriproduktion överstigit det kinesiska förädlingsvärdet som är inbäddat i svensk industriproduktion. Detta tycks inte vara fallet för västvärlden som helhet, men innebär för Sverige som land att sysselsättningen har gynnats av framväxten av Kina som världens fabrik.

Autor, D, D Dorn och G Hanson (2021), "On the Persistence of the China Shock", NBER Working Paper 29241.

Baldwin, R (2016), *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*, Harvard University Press, London.

Baldwin, R (2017), "Factory-Free Europe? A Two Unbundlings Perspective on Europe's Twentieth-Century Manufacturing Miracle and Twenty-first-century Manufacturing Malaise", i Fontagné, L och A Harrison (red), *The Factory-free Economy: Outsourcing, Servitization, and the Future of Industry*, Oxford University Press, Oxford.

Baldwin, R (2019), *The Globotics Upheaval, Globalization, Robotics, and the Future of Work*, Oxford University Press, Oxford.

Brookings (2019), "Dollar & Sense: Robert Koopman on Global Value Chains and WTO, Monday", 15 april 2019, Brookings, Washington, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/04/Robert-Koopman-on-global-value-chains-and-the-WTO_Transcript.pdf.

OECD (2021), *Measuring Interconnected Economies: Launch of the 2021 OECD Inter-Country Input-Output (ICIO) and Trade in Value-Added (TiVA) Databases*, november 17 2021, <https://www.oecd.org/>

[sti/ind/measuring-interconnected-economies-2021.htm](https://www.oecd.org/sti/ind/measuring-interconnected-economies-2021.htm).

Ponte, S, G Gereffi och G Raj-Reichert (red) (2019), *Handbook on Global Value Chains*, Edward Elgar Publishing, Northampton.

Redding, S J (2020), "Trade and Geography", NBER Working Paper 27821.

Timmer, M P, A G Erumban, B Los, R Stehrer och G J de Vries (2014), "Slicing up the Value Chains", *Journal of Economic Perspectives*, vol 28, s 99–118.

Världsbanken (2020), "Trading for Development in the Age of Global Value Chains", World Development Report 2020, Världsbanken, Washington.

WTO (2019), "Technological Innovation, Supply Chain Trade, and Workers in a Globalized World", Global Value Chain Development Report 2019, WTO, Genève.

WTO (2021), "Global Value Chain Development Report: Beyond Production", WTO, Genève.

Xing, Y (2019), "How the iPhone Widens the US Trade Deficit with China: The Case of the iPhone X", VoxEU, 11 november 2019, <https://cepr.org/voxeu/columns/how-iphone-widens-us-trade-deficit-china-case-iphone-x>.

REFERENSER

Facken inom industrins
produktivitetskommission

arenaidé